

prevenim dro

Butlletí d'informació sobre **prevenció de drogodependències a Catalunya**

Número 19 - Suplement monogràfic 6 - 2007

MONOGRÀFIC COCAÏNA

En aquest número...

- ✎
Editorial 2
 Presentació d'aquest monogràfic sobre la cocaïna.

- 🔍
Cop d'ull a la recerca 2
 Comentari d'un estudi de revisió de la literatura relativa al consum combinat d'alcohol i cocaïna, parant atenció en l'acció del cocaetilè.

- 📖
Materials 3 4
Cocaïna. Als dos costats de la ratlla - per reduir riscos (llibret).
Cocaïna. Què cal saber-ne? - informació per la població general (tríptic).
De nit, decideixes tu? - per als locals d'oci nocturn (cartell i adhesiu).
Els fantasmes de la coca - per a gent propera a la coca (fulletó).
La cocaïna i tu. Una relació conflictiva - per població clínica (quatriptic).
La filla de Pachamama - la fulla de la coca versus la cocaïna (exposició).
Ratlles, parlem-ne - per intervenir a batxillerat i cicles formatius (maletí).
Sobredosi de Cocaïna. Guia d'actuació - per a usuaris en actiu (fulletó).

- 🔑
Temes clau 5
 Un cop d'ull a les característiques de les consultes als serveis d'urgències relacionades amb l'ús de cocaïna.

- 🌐
Navegant 5
 Descripció i suggeriments de navegació per un web d'informació i suport als consumidors de cocaïna, els seus familiars i amics i els professionals de l'àmbit sociosanitari i educatiu.

- 📄
Notes bibliogràfiques 6
 Comentaris breus sobre publicacions relacionades amb l'atenció a les persones amb problemes de consum de cocaïna.

- 📦
El calaix 6
 Presentació del primer programa específic d'actuació sobre la cocaïna del Pla Nacional sobre Drogues.

prevenim dro
és un programa de l'associació:

PROMOCIÓ I DESENVOLUPAMENT SOCIAL

amb el suport de:

i la col·laboració de:

La cocaïna és avui la segona droga il·legal més consumida, tant al nostre país com a Europa. Així, a Catalunya, entre 1997 i 2005 s'ha duplicat la proporció de consumidors habituals (consum en els darrers 30 dies) entre els joves de 15 a 29 anys, passant del 2,1% al 4,3%, segons dades del Departament de Salut. No resulta estrany, doncs, que el consum d'aquesta substància hagi esdevingut una font important de preocupació tant a nivell sanitari com social. Això ens ha portat a dedicar el monogràfic d'enguany de Prevenim.DRO a aquesta substància. D'aquesta manera els lectors d'aquest butlletí trobaran en primer lloc el comentari d'un estudi que revisa la literatura científica sobre l'ús combinat de cocaïna i alcohol. També trobaran una ressenya de materials, una mirada a les característiques de les consultes a urgències per ús de cocaïna, suggeriments de navegació per un web adreçat principalment a consumidors de cocaïna, i una presentació del primer programa estatal específic d'actuació sobre la cocaïna, a més de l'habitual secció de notes bibliogràfiques.

Cop d'ull a la recerca

Què se'n deriva de l'ús combinat d'alcohol i cocaïna?

És conegut que els consumidors de drogues rarament fan ús d'una única substància, essent el més habitual que es tracti de policonsumidors. En el cas de la cocaïna, l'alcohol és la droga més sovint associada al seu consum. Els consumidors de cocaïna solen prendre alcohol, bé per alleugerir l'ansietat i l'agitació induïdes per la cocaïna, bé per perllongar els seus efectes buscats. Alhora, amb la cocaïna sovint s'intenta contrarestar la somnolència i altres efectes depressors de l'alcohol. Sens dubte, el fet que ambdues substàncies s'acostumin a consumir en contextos festius afavoreix el seu ús conjunt. Tanmateix, el consum coincident d'alcohol i cocaïna genera un metabolit, anomenat cocaetilè, amb una acció tòxica molt important que explicaria molts dels quadres clínics més greus provocats per aquesta mena de consum. Per tal de posar al dia els coneixements disponibles sobre l'ús combinat d'alcohol i cocaïna, parant atenció en l'acció del cocaetilè, uns investigadors valencians (Pérez N et al, 2006) han dut a terme una revisió de la literatura científica sobre l'ús combinat d'aquestes substàncies. La cerca de bibliografia es va fer a través de Medline (per al període

1979-2006). També van consultar el Índice Médico Español i diferents informes de l'OMS, de l'Observatori Europeu de les Drogues i les Toxicomanies i del Pla Nacional sobre Drogues, a més d'algunes de les principals revistes espanyoles sobre drogo-dependències.

Amb el consum combinat d'alcohol i cocaïna el fetge genera un nou metabolit (cocaetilè), tòxic per ell mateix, i que alhora incrementa el potencial tòxic d'ambdues substàncies.

Un cop feta la revisió, els autors indiquen que amb el consum combinat d'alcohol i cocaïna el fetge genera un nou metabolit (cocaetilè), tòxic per ell mateix, i que alhora incrementa el potencial tòxic d'ambdues substàncies. El cocaetilè només es produeix quan s'administren de manera combinada ambdues substàncies, i no quan només es consumeixen l'una o l'altra. La seva toxicitat es deu principalment a l'augment de l'activitat dopaminèrgica, i en la intoxicació per alcohol i cocaïna es produeix un efecte sumatori de la toxicitat de cada droga per sepa-

rat, més la del cocaetilè. La dosi letal mitja (DL50) del cocaetilè és clarament inferior a la de la cocaïna, i la seva presència a l'organisme s'ha trobat associada amb convulsions, hemorràgies cerebrals, accidents vasculars, infarts, crisis d'hipertensió, toxicitat hepàtica greu i alteracions immunitàries. A més, provoca alteracions sobre la memòria, l'atenció i l'orientació.

Un aspecte significatiu de la toxicitat i els efectes de l'ús combinat d'alcohol i cocaïna té a veure amb l'ordre d'administració. Així, quan la ingesta d'alcohol és anterior o simultània a l'administració de cocaïna, s'assoleixen majors concentracions de cocaetilè i augmenten fins un 30% més els nivells de cocaïna a la sang. Això es tradueix en un increment en la intensitat i la duració de la sensació d'eufòria, corroborat amb l'estudi dels índexs d'intoxicació de l'electroencefalograma. D'aquesta manera, el cocaetilè dona lloc a un augment de les quantitats consumides per episodi (pèrdua de control) i a intoxicacions més greus. Alhora, estudis retrospectius suggereixen que la combinació d'alcohol més cocaïna causa majors problemes de salut i més conductes violentes i de risc que el seu ús per separat.

Materials

Cocaïna. Als dos costats de la ratlla

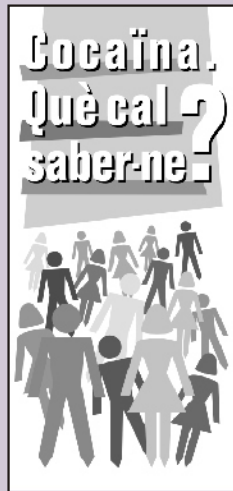
Material orientat a la reducció dels riscos associats amb el consum de cocaïna, adreçat als seus usuaris i a les persones que estan en contacte amb ells. Elaborat per ABD, Associació Benestar i Desenvolupament, amb la col·laboració del Departament de Sanitat i Seguretat Social, l'Ajuntament de Barcelona i el Pla Nacional sobre Drogues, consisteix en un llibret de 20 pàgines, de 18 x 9 cm, que inclou consells per reduir riscos a nivell de salut, econòmics, laborals, etc., i informació sobre alguns indicadors de problemes. A nivell gràfic destaca el seu acurat disseny i l'intent de recreació dels ambients de consum. Avaluat per l'equip impulsor, s'ha trobat útil per augmentar la percepció de risc associada al consum de cocaïna, tant entre els consumidors com entre els no consumidors que es mouen en entorns propers al consum.

Més informació: ABD, Associació Benestar i Desenvolupament. Tel.: 932 890 530

Cocaïna. Què cal saber-ne?

Tríptic informatiu sobre la cocaïna elaborat per l'Agència de Salut Pública de Barcelona en el marc del programa "De Marxa Sense Entrebancs", desenvolupat en conveni amb l'associació PDS, Promoció i Desenvolupament Social i finançat pel Pla Nacional sobre Drogues. Adreçat a la població general, es distribueix en diferents espais comunitaris, i els seus continguts inclouen un total de deu tòpics sobre la cocaïna (del tipus "tothom en pren" o "no enganxa"), que són rebatudes amb informació objectiva sobre els efectes i les conseqüències del seu consum. Això es completa amb informació sobre els efectes immediats o a curt termini de la cocaïna i sobre les alteracions que pot ocasionar a llarg termini l'ús d'aquesta droga.

Més informació:

Agència de Salut Pública de Barcelona. Tel.: 932 384 560

La cocaïna i tu. Una relació conflictiva

Quatríptic elaborat per l'Agència de Salut Pública de Barcelona en col·laboració amb INFP població clínica amb problemes d'abús o de cocaïna. La seva distribució es fa a través dels centres de tractament, serveis d'urgències dels hospitals i altres equipaments freqüentats per la població destinatària. Els seus continguts, fent ús d'un llenguatge molt formal, tracten sobre el procés de dependència de la cocaïna, els problemes de salut i de conducta que pot provocar i els riscos de barrejar alcohol i cocaïna i de prendre cocaïna quan s'està en manteniment amb metadona. També inclouen una taula per fer balanç de la situació personal (pros i contres de seguir consumint i de deixar-ho), recomanacions per reduir riscos en cas de no voler o no poder deixar el consum i una relació dels CAS de la ciutat de Barcelona.

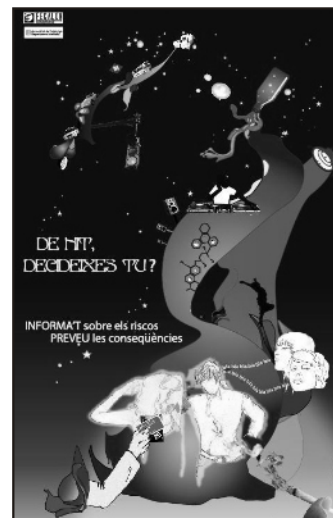
Més informació: Agència de Salut Pública de Barcelona

De nit, decideixes tu?

Material (pòster i adhesiu) que formen part d'una campanya del Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya que s'aplica en col·laboració amb la Federació Catalana d'Associacions de Locals d'Oci Nocturn (FECALON), orientada a ajudar els joves a prendre decisions quan surten de festa, informant-los sobre els riscos de determinades conductes i promovent una actitud crítica enfront les opcions que trobin durant la nit. Aquests materials es difonen en discoteques, pubs i altres espais d'oci nocturn. El pòster busca induir la reflexió sobre la presa de decisions, mitjançant la pregunta: "De nit, decideixes tu?". L'adhesiu (de 10 x 15 cm), pensat per ser col·locat als serveis dels locals, se centra específicament en la cocaïna, aportant informació sobre alguns dels principals riscos del seu consum i un telèfon d'ajuda (línia verda).

Més informació: Generalitat de Catalunya. Departament de Salut. Tel.: 935 513 900

Sobredosi

Fulletó desplegable (desplegat) adreçat a la població que aporta informació sobre el sobredosi per cocaïna en diverses situacions (què fer i d'urgència). Elaborat amb el suport del Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya i distribuït principalment en centres de tractament de dependència de drogues i programes i recursos de reducció de danys.

Més informació:
Àmbit Prevenció.
Tel.: 932 371 376

Els fantasmes de la coca

Desplegable de 10 planes, de 12 x 12 cm., elaborat pels Ajuntaments d'Alacant, Cerdanyola, Granollers, Parets i Santa Coloma de Gramenet, amb el suport del Departament de Salut de la Generalitat, per ser distribuït en espais freqüentats per consumidors (discoteques, bars, pubs, alguns àmbits laborals i determinats grups de joves en medi obert). Adreçat a persones properes a la cocaïna, destaca pel fet que, en lloc d'informar sobre la substància, se centra en confrontar diversos elements la cultura de la cocaïna, tot estimulant una anàlisi crítica i la correcció de creences errònies associades al seu consum, amb l'objectiu de reduir el seu "prestigi" en els entorns de consum i posar en qüestió varis dels mites associats a l'ús d'aquesta substància.

Més informació: Generalitat de Catalunya. Departament de Salut. Tel.: 935 513 900

PROSS, adreçat a la dependència de la

ona. Tel.: 932 384 560

La filla de Pachamama

Exposició sobre la planta de la coca que contraposa el seu ús tradicional i no problemàtic, amb l'ús modern, no ja de la coca sinó de la cocaïna, saturat d'interessos econòmics i font de molts problemes de salut. Consta de 12 plafons que recorren múltiples aspectes que envolten la realitat de la coca: la planta com a ésser viu, la mitologia, els usos medicinals, alimentaris, espirituals, etc., tot diferenciant-los del mal ús que suposa el consum de la cocaïna. Adreçada principalment als estudiants de segon cicle d'ESO, s'acompanya d'una pauta didàctica i d'un desplegable de record per als visitants. La seva elaboració, iniciativa de l'associació GASS, va comptar amb el suport de la Secretaria General de Joventut de la Generalitat, l'Agència de Salut Pública de Barcelona i diversos plans locals sobre drogues.

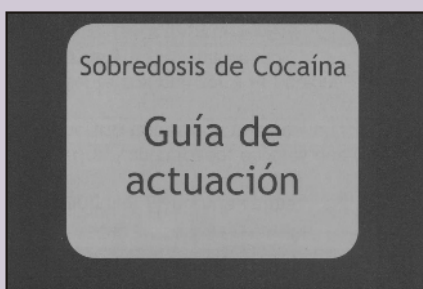
Més informació: GASS. Grup associat pels serveis de salut. Tel.: 934 279 093

de Cocaïna. Guia d'actuació

e de petit format (9 x 6,5 cm plegat i 9 x 26 cm
t als consumidors en actiu de cocaïna, que
oreu i esquemàtica per ajudar a identificar una
aïna i sobre la manera d'actuar en aquestes
quins signes indiquen que cal avisar als serveis
rat per l'associació Àmbit Prevenció amb el
tament de Sanitat i Seguretat Social de la
lunya, està editat en versió catalana i castellana

buït
ntres
e de
ies i
os de

Ratilles, parlem-ne

Material elaborat pel Consell Comarcal del Montsià en col·laboració amb l'Ajuntament d'Amposta i el suport de la Generalitat de Catalunya, adreçat als alumnes de batxillerat i cicles formatius per facilitar la realització d'un taller per informar sobre els riscos de consumir cocaïna, speed i ketamina, destacar la influència del grup sobre el consum de drogues i propiciar conductes de reducció de riscos en cas de consumir-ne. Consta d'un maletí amb un vídeo, un CD-Rom i una fitxa descriptiva de la proposta de treball. El vídeo inclou una ficció de 38 minuts que mostra la iniciació d'un grup de joves en el consum de drogues i la seva evolució en el temps. El CD-Rom conté un joc de preguntes i respostes que aporta informació general sobre els principals efectes de la cocaïna, l'speed i la ketamina i algunes estratègies de reducció de riscos.

Més informació: Consell Comarcal del Montsià. Tel.: 977 704 371

Característiques de les consultes a urgències per ús de cocaïna

Per tal de conèixer millor les característiques de les consultes als serveis d'urgències associades al consum de cocaïna, l'Hospital Clínic de Barcelona ha analitzat les històries clíniques de 745 pacients que durant els anys 2002 a 2004 van acudir a urgències i referien consum d'aquesta substància en les hores prèvies. Les dades més significatives d'aquest estudi indiquen que:

- El consum de cocaïna està molt sovint associat a l'ús d'altres drogues, la qual cosa contribueix a incrementar encara més les consultes a urgències motivades pel seu ús. La combinació més freqüent és la de cocaïna i alcohol, força perjudicial perquè dona lloc a l'aparició de cocaetilè, que és un producte molt tòxic.
- La via de consum més habitual va ser per aspiració nasal (82% dels casos), seguida de la inhalada (9%) i la intravenosa (8%).
- El perfil tipus del consumidor de cocaïna que acudeix a urgències correspon a un home d'uns 30 anys (tot i que l'interval és molt ampli), que pren la droga amb finalitats recreatives durant les nits i les primeres hores del matí dels caps de setmana o dies festius (malgrat que una proporció important també consumeix en dies laborables i sense vinculació amb l'oci).
- El motiu de consulta més freqüent és de caire psiquiàtric (54,6%) seguit dels problemes cardiovasculars (25%) i neurològics (12,5%).
- La mortalitat enregistrada és baixa (encara que present), però el consum de cocaïna comporta una morbiditat important que requereix ingrés hospitalari en un 11% dels casos.
- Després de rebre l'alta d'urgències, només un petit nombre de pacients van ser derivats a un programa de deshabitació o se'ls va facilitar informació sobre la manera d'accedir-hi.

Per saber-ne més: Sanjurjo E et al. «Urgencias por cocaína: un problema emergente». *Med Clin (Barc)*. 2006; 126(16): 616-619.

Navegant

Coca on line

A Catalunya, com al conjunt de l'Estat, el consum de cocaïna gairebé s'ha duplicat en els últims deu anys i la demanda d'ajuda per problemes associats al seu consum ha esdevingut la segona que genera més sol·licituds de tractament, després de l'alcohol. Tanmateix, igual que amb altres drogues, detectar que el consum de cocaïna comença a ser problemàtic no és fàcil; sovint, els consumidors creuen controlar-lo i els familiars i amics, o bé el desconeixen o bé pensen que es tracta d'un consum experimental. Conscients d'aquesta realitat i del temps que transcorre des que un consumidor de cocaïna comença a tenir dificultats fins que demana ajuda, l'associació Institut Genus, amb el suport del Pla Nacional sobre Drogues i en col·laboració amb l'Observatori de Drogodependències de Castella-La Manxa i Hazkunde, han creat *Coca on line*.

Coca on line ofereix informació i suport, de manera anònima, als consumidors de cocaïna que comencen a estar preocupats pel seu consum, als seus familiars i amics, i als professionals de l'àmbit sociosanitari i educatiu. La pàgina d'inici, però, adverteix que els continguts d'aquest web (en castellà, català i euskera) s'adrecen només a majors d'edat (tot i que, òbviament, es tracta d'una recomanació i no pas d'una limitació real d'accés als menors d'edat). En qualsevol cas, els seus continguts s'estructuren al voltant de tres grans apartats:

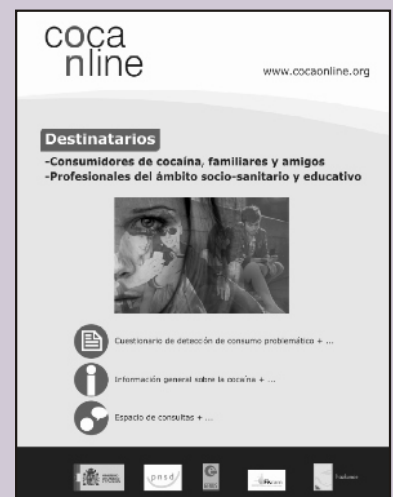
Un qüestionari de detecció del consum problemàtic de cocaïna, disponible per a tres perfils diferents: consumidors, persones del seu entorn (familiars, amics...) i professionals.

Un apartat d'informació sobre la cocaïna: informació general sobre la substància, informació per a familiars, mites sobre la cocaïna, riscos de la barreja amb altres drogues i, situacions en que el seu consum comporta un major risc.

Un espai de consulta sobre temes relacionats amb el consum de cocaïna, que els professionals del servei responen en un termini de 48 hores.

Tot això es completa amb tres seccions més: una de materials audiovisuals (permet baixar-se un videoclip i una cançó que tracten sobre la repercussió del consum de cocaïna en les relacions de parella), una secció d'informació sobre recursos de tractament i una secció d'enllaços (a webs institucionals, de publicacions, de reducció de riscos i de col·lectius d'usuaris).

Adreça del web: <http://www.cocaonline.org>

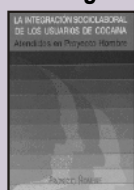
Notes bibliogràfiques

Caballero L. Adicción a la cocaína: neurobiología, clínica, diagnóstico y tratamiento. Delegación del Gobierno para el Plan Nacional sobre Drogas. Madrid, 2005. Revisió dels aspectes epidemiològics, farmacològics, neurobiològics, clínics, diagnòstics i de tractament de l'addicció a la cocaïna. Disponible a <http://www.pnsd.msc.es>

La integración sociolaboral de los usuarios de cocaína atendidos en Proyecto Hombre. Proyecto Hombre.

Madrid, 2002. Estudi sobre la reinserció sociolaboral dels dependents a la cocaïna atesos a Proyecto Hombre. Contacte: asociacion@proyectohombre.es

López A, Becoña E, García JM et al. Senra A, Cancelo J, Estévez C, Sobradelo J, Vieitez I, Lloves M, Moneo A, Casete L, Lage MT, Díaz E (2006). ¿Cómo evolucionan las personas con dependencia de la cocaína que están en tratamiento? Estudio a los tres y seis meses. Adicciones; 18(4): 327-335.

Estudi de l'evolució de la psicopatologia, el funcionament familiar, laboral i judicial, l'abstinència i l'adherència al tractament als 3 i 6 mesos en dependents a la cocaïna atesos a Galícia. Es pot baixar de: <http://www.adicciones.es>

Treatment of problem cocaine use: a review of the literature. European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction. Lisboa, 2007. Document de revisió de la literatura científica sobre el tractament dels problemes de consum de cocaïna, que inclou aspectes relacionats amb el tractament farmacològic i psicològic, la reducció de danys i la reinserció social. Disponible (en anglès) al web de l'OEDT: <http://www.emcdda.europa.eu>

El calaix

Programa estatal d'actuació sobre la cocaïna. La tendència creixent del consum de cocaïna a l'Estat Espanyol que, entre altres estudis i investigacions, posa de manifest l'anàlisi de tendències de les enquestes "Domiciliària" (població de 15 a 64 anys) i "Escolar" (estudiants de 14 a 18 anys), ha portat la Delegació del Govern per al Pla Nacional sobre Drogues (PND) a elaborar un Programa específic d'actuació sobre la Cocaïna per al període 2007-2010, que després d'haver estat debatut per la Comissió Interautonòmica del PND, s'estructura en quatre àrees: coordinació, reducció de la demanda, cooperació internacional i reducció de l'oferta.

L'àmbit d'actuació en la reducció de la demanda contempla cinc objectius, relacionats amb el foment de la prevenció i la sensibilització social, l'atenció integral de les persones afectades, la millora del coneixement, la formació de professionals i l'avaluació. Per assolir-los, es planteixen diverses accions. Concretament, pel que fa al foment de la prevenció del consum de cocaïna i la sensibilització social sobre els riscos associats al seu consum, inclou les següents accions:

1. Desenvolupar campanyes i accions informatives sobre la cocaïna per a la població general i, en l'àmbit educatiu, per a pares i mares.
2. Informar als joves sobre els riscos de la cocaïna, a través de canals accessibles per a ells i tot potenciant l'ús de les noves tecnologies.
3. Informar a la societat sobre l'impacte de la cocaïna sobre la conducció de vehicles.
4. Donar suport a programes de prevenció del consum de cocaïna (principalment en la formació professional i universitària) i de prevenció selectiva i indicada (en l'àmbit escolar i recreatiu).
5. Potenciar programes de prevenció del consum de cocaïna a través dels mediadors juvenils, així com en contextos d'oci adreçats als joves.
6. Incentivar programes de prevenció de consum de cocaïna en l'àmbit laboral.
7. Promoure la implicació de les empreses i dels treballadors dels sectors de l'oci i l'hostaleria en la prevenció del consum de la cocaïna, mitjançant acords de bones pràctiques.
8. Impulsar accions de sensibilització sobre els riscos del consum de cocaïna per a professionals de les drogodependències i d'àmbits relacionats amb els joves, com ara educadors, treballadors socials, dels mitjans de comunicació i de les empreses d'oci.

Més informació i accés al document: <http://www.pnsd.msc.es/novedades/pdf/ProgramaActuacionCocaina.pdf>

prevenim dro

Edita: PDS · Promoció i Desenvolupament Social

Direcció: Jaume Larriba

Disseny i muntatge: E. Bosch

Revisió lingüística, fotomecànica i impressió: Addenda

Dipòsit legal:

Voleu donar a conèixer un programa, un material o una notícia?
Voleu que el butlletí tracti algun tema en concret?
Voleu estar en el mailing de distribució?

FEU-NOS-HO SABER!

Prevenim.DRO

Provença, 79 baixos 3^a 08029 Barcelona

Tel.: 93 430 71 70 ▪ Fax: 93 439 07 73

E-Mail: prevenim.dro@pdsweb.org ▪ Web: <http://www.pdsweb.org>